לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: (ג) אִישׁ כִּי־יִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה

אונקלוס

לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָמָא דִּי פַקִּיד יְיָ: ג גֻּבַר אֲרֵי יִדֹּר נִדֶּר קֳדָם יְיָ אוֹ יְקִים קְיָם

תו"א זה הדבר נדה סז: כי ידר נדרים ז, סז: שבועות כג: לה: מיר ד: או השבע נדרים טו:

בעל השורים

(ג) נדרים. בגימ' דרצה שהנדר השוב כרוצה אם אינו משלם דבטון נדרים הבנים מותים:

רש"י

ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר דבר אל אהרן וגו', אף זו נאמרה לכולן (ובמ' במדבר קכ:): זה הדבר. משה נתנבא בפה אמר ה' כמצוה מצלה (במדבר יא, ה), והנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר (ספרי קנג). דבר אמר, זה הדבר, מיעוט הוא, לומר, שהמכס בלשון המרה ה', וכעל (ומב) בלשון ספרה, בלשון הכמוב כאן, ואם מלפו, אין מומר ואין מופר (ספרי קנג. נדרים עח.): (ג) נדר. שאומר הרי עלי קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני, יכול אפילו נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו בכל היולא מפיו יעשה, תלמוד לומר לאמור

עיקר שפתי חכמים

ד שהמכס אינו מחיר אלא בהרמה. טפל עליו לשון הרמה, והבעל שבשר בלא הרמה ובלא נתינת המעם שיך אצלו לשון הפרה:

לקוטי הלכות

עַל־יְדֵי נֶדֶר וּשְׁבוּעָה זֶה תָּלוּי רַק בִּגְדוּלֵי הַדּוֹר שֶׁהֵם מְחַיִּין עַצְמָן בְּעֵת פְּשִׁיטוּתָן בְּשָׁעַת בִּטּוּל תּוֹרָה מֵהַתּוֹרָה הַנֶּעְלֶמֶת כַּנַּ"ל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּעֵת עָסְקָם בַּתּוֹרָה שֶׁאָז הֵם מְחַיִּין כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם עַל־יְדֵי תּוֹרָתָן וּמֵאֵלּוּ הַגְּדוֹלֵי הַדּוֹר מְקַבְּלִים חִיּוּת גַּם כָּל הָהָמוֹן וּמֵהֶם נִשְׁתַּלְשֵׁל הַכֹּחַ גַּם לַהֲמוֹן עַם שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לַעֲשׂוֹת תּוֹרָה מִכָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם עַל־יְדֵי נֶדֶר וּשְׁבוּעָה, כִּי עִקַּר זֶה הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת תּוֹרָה מִכָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת נֶדֶר וּשְׁבוּעָה, זֶה נִמְשָׁךְ רַק מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר כַּנַּ"ל: וְזֶה שֶׁהַתְּחִילָה הַתּוֹרָה פָּרָשַׁת נְדָרִים: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת וְכוּ', מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר כֵּן בִּשְׁאָר מִצְוֹת הַתּוֹרָה רַק בְּכָאן אֵצֶל נְדָרִים נֶאֱמַר רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת, 'רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת' דַּיְקָא. כִּי עִקַּר מִצְוָה זוֹ שֶׁל נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת הוּא תָּלוּי בְּרָאשֵׁי הַמַּטּוֹת שֶׁהֵם גְּדוֹלֵי הַדּוֹר כַּנַּ"ל. וְעַל־כֵּן לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מִזֶּה שֶׁהַחָכָם עוֹקֵר הַנֶּדֶר מֵעִקָּרוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁעִקַּר הַנֶּדֶר הוּא נִמְשָׁךְ מֵחָכְמַת הַדּוֹר, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי יֵשׁ כֹּחַ בְּיָדוֹ לְהַתִּירוֹ וּלְעָקְרוֹ מֵאַחַר שֶׁכָּל עִקַּר כֹּחַ הַנֶּדֶר נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ כַּנַּ"ל.

(יורה דעה - הלכות נדרים - הלכה ב', אותיות ג' ח' לפי אוצר היראה - נדרים ושבועות, אות ה')

זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' – "כֹּה" מְרַמֵּז עַל דָּבָר שֶׁרוֹאִין מֵרָחוֹק מְאֹד, וְכָמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י: מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּכֹה, וְכָל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּכֹה, מוּסָף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה שֶׁנִּתְנַבֵּא בְּ"זֶה הַדָּבָר", כִּי כָּל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה שֶׁרָאוּ וְנִבּוּאָתָם מֵרָחוֹק מְאֹד אֲבָל מֹשֶׁה הִתְנַבֵּא גַּם בְּזֶה הַדָּבָר שֶׁרוֹאִין בְּחִינַת שֶׁרָאָה הַנְּבוּאָה בִּרְאִיָּה יָפָה וּבְרוּרָה, אֲבָל גַּם מֹשֶׁה הִתְנַבֵּא בְּכֹה, כִּי הָיוּ כַּמָּה נְבוּאוֹת שֶׁגַּם הוּא הֵכִירָם לְרִאוֹתָן מֵרָחוֹק מְאֹד. (חושן משפט - הלכות מתנה - הלכה ה, אות מז)

(ג) אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר – פָּרָשַׁת מַטּוֹת מְדַבֵּר מֵעִנְיַן נְדָרִים, שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוָה זֹאת שֶׁל נְדָרִים רוֹאִים וּמְבִינִים גְּדֹל עֹצֶם כֹּחַ הַדִּבּוּר, שֶׁתָּכֵף

לקוטי הלכות

(B) בִּשְׁמַבְטָא בִּשְׂפָתָיו צָרִיךְ לְקַיֵּם כְּכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיו. כִּי בֶּאֱמֶת עִנְיַן נְדָרִים הוּא פְּלִיאָה וְשֶׁגְּבָהּ בִּבְחִינַת "אִישׁ כִּי יַפְלִיא לִדֹּר נֶדֶר נָזִיר" וְכוּ'. כִּי הֵם בְּחִינַת פְּלִיאוֹת חָכְמָה (כמובא בהתורה "שאלו את רבי יוסי בן קסמא" בסימן נ).

כִּי בָּזֶה רוֹאִין גְּדֻלַּת הָאָדָם הַבַּעַל בְּחִירָה (C) חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא נִצְטַוָּה בָּהֶם. כְּגוֹן כְּשֶׁאוֹסֵר עָלָיו דָּבָר הַמֻּתָּר בְּפִיו אַזַּי תַּכְרִיעַ נֶאֱסָר עָלָיו הַדָּבָר הַמֻּתָּר בְּאִסּוּר תּוֹרָה (וכמבאר בדברינו מזה בהלכות נדרים) (D) וְהוּא פְּלִאי. הֲלֹא בֶּאֱמֶת זֶה הַדָּבָר אֵין בּוֹ שׁוּם אִסּוּר בְּשָׁרְשׁוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן תַּכְרִיעַ כְּשֶׁאוֹמֵר בְּפִיו שֶׁיֵּאָסֵר עָלָיו הַדָּבָר אֲפִלּוּ בְּלֹא הַזְּכָרַת הַשֵּׁם נֶאֱסָר עָלָיו תַּכְרִיעַ בְּאִסּוּר חָמוּר מִן הַתּוֹרָה. אַךְ בָּזֶה רוֹאִין גֹּדֶל כֹּחַ הָאָדָם (E) הַבַּעַל בְּחִירָה. וְהָעִקָּר הַכֹּחַ הוּא בְּפִיו וְלִבּוֹ. שֶׁכְּשֶׁלִּבּוֹ חוֹשֵׁק לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת וְכִיוֵּצָא וּמוֹצִיא חִשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּפִיו אַזַּי נַעֲשָׂה מִזֶּה תּוֹרָה. כִּי אָז נֶאֱסָר עָלָיו (F) הַדָּבָר בְּאִסּוּר תּוֹרָה. כִּי בֶּאֱמֶת נֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁרְשׁוֹ הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל וְהוּא בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת הַתּוֹרָה. כִּי קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא וְיִשְׂרָאֵל כֻּלָּא חַד, וְכָמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (אחרי עג). וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ כֹּחַ בְּפִיו לִנְדֹּר נֶדֶר (G) וְלַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ מִצְוֹת כְּנַפְשׁוֹ. וְהָעִקָּר נְדָרִים הוּא כְּדֵי לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ וְלִפְרֹשׁ אֶת עַצְמוֹ מִתַּאֲוֹת, בִּבְחִינַת (אבות פרק ג) נְדָרִים סְיָג לַפְּרִישׁוּת, שֶׁאֵלּוּ הַנְּדָרִים הֵם מִצְוָה לִנְדֹּר בָּהֶם. וְכֵן אָמְרוּ (נדרים ח): שְׁרֵי לֵיהּ לְאֵנֶשׁ (H) לְמִנְדַּר לִזְרוּזֵי נַפְשֵׁיהּ. וְעִקַּר הַנֶּדֶר כְּשֶׁמּוֹצִיאוֹ בְּפִיו. וּבָזֶה רוֹאִין גֹּדֶל כֹּחַ הַדִּבּוּר וּמִבְּמָא שְׁפָתַיִם שֶׁל הָאָדָם שֶׁעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר הוּא יָכוֹל לְהִתְנַבֵּר בְּיוֹתֵר לִפְרֹשׁ אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ מִן הַהֶתֵּר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: נְדָרִים סְיָג לַפְּרִישׁוּת, וְכָמוֹ שֶׁרוֹאִין בַּחוּשׁ מִכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת שֶׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה שֶׁעוֹשִׂים נֶדֶר אוֹ שְׁבוּעָה עַל זֶה, כְּגוֹן: לְהִתְעַנּוֹת אֵיזֶה יוֹם, אוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל דָּבָר מִן הַחַי אֵיזֶה זְמַן, אוֹ לִתֵּן צְדָקָה יוֹתֵר מִכֹּחוֹ (1) וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְלִכְאוֹרָה הַדָּבָר תָּמוּהַּ, מַמָּה (K) נַפְשָׁךְ, אִם יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר בְּלֹא נֶדֶר וּשְׁבוּעָה. וְאִם מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר יִצְרוֹ עָלָיו מַה יּוֹעִיל הַנֶּדֶר. אַךְ בָּזֶה רוֹאִין גֹּדֶל כֹּחַ הַנֶּדֶר בְּשָׁרְשׁוֹ וְהָעִקָּר כְּשֶׁמּוֹצִיאוֹ בְּפִיו שֶׁאָז עַל־יְדֵי הַנֶּדֶר עוֹלֶה לִבְחִינַת פְּלִיאוֹת חָכְמָה שֶׁשָּׁם שֹׁרֶשׁ הַבְּחִירָה. וּמִשָּׁם מְקַבֵּל (L) כֹּחַ עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצִיא הַנֶּדֶר בְּפִיו שֶׁיּוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר. וּבְוַדַּאי גַּם אַחַר כָּךְ כְּשֶׁעָשָׂה נֶדֶר עֲדַיִן יֵשׁ כֹּחַ לְהַכְּבִירָה לְהַטּוֹתוֹ חַס וְשָׁלוֹם חַס וְשָׁלוֹם כִּי הַבְּחִירָה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד. וְעַל־כֵּן הַזְּהִירָה הַתּוֹרָה מְאֹד שֶׁיִּשְׁמֹר לְקַיֵּם אֶת נִדְרוֹ וּכְכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיו (M) שֶׁעָשָׂה. אֲבָל הָעִקָּר הוּא שֶׁעַל־יְדֵי הַנֶּדֶר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּבֹעַז שֶׁאָמַר (רות ג) חַי ה' שְׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (רות רבה פרשה ה) לְיִצְרוֹ נִשְׁבַּע, נִמְצָא שֶׁבְּלֹא הַשְּׁבוּעָה הָיָה (N) סְבָרָא שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע יִתְגַּבֵּר עָלָיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (נדרים ח) בָּזֶה. וְעַל־יְדֵי הַשְּׁבוּעָה (O) עָמַד בְּנִסָּיוֹן וְכָבַשׁ אֶת יִצְרוֹ. וְכֵן מָצִינוּ בְּכַמָּה כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה רָגִיל בִּנְדָרִים מְאֹד בִּשְׁבִיל קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת (שבחי הר"ן סימן מו). (אורח חיים - הלכות ברכת השחר ה', אות צ')

אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר – עַל־יְדֵי נֶדֶר וּשְׁבוּעָה זוֹכִין לְאַרְבָּקָא מַחֲשַׁבְתָּא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁזֶּה עִקַּר בְּחִינַת נֶדֶר וּשְׁבוּעָה, שֶׁהֵם עוֹלִין עַד בְּחִינַת עָלְמָא דְּאָתֵי; שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁמַּתִּירִין נְדָרִים בְּיוֹם־כִּפּוּר, שֶׁרוּחַ בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא